

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Узп 220/2021
26.11.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Катарине Манојловић Андрић, председника већа, Гордане Џакула и Бранислава Босилковића, чланова већа, са саветником Драгицом Вранић, као записничарем, одлучујући о захтеву Римокатоличке жупе „Безгрешно зачеће блажене дјевнице Марије“ ..., ..., коју заступа Марко И. Савић, адвокат из ..., ..., за преиспитивање судске одлуке – пресуде Управног суда, Одељење у Новом Саду III-10 У 11748/17 од 20.05.2021. године, са противном странком Агенцијом за реституцију, Јединицом за професионалну реституцију Београд, уз учешће Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво Републике Србије, Београд, ЈВП „Воде Војводине“ из Новог Сада, Булевар Михајла Пупина 25, ВП „Дунав“ из Бачке Паланке, Трг Братства и јединства 21, чији је пуномоћник Митар Влаховић, адвокат из ..., ... и ОШ „Алекса Шантић“ Гајдобра – Нова Гајдобра, Невесињска 2, у предмету враћања имовине, у нејавној седници већа одржаној 26.11.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

Захтев се **ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев подносиоца захтева за накнаду трошкова.

Образложење

Побијаном пресудом ставом првим диспозитива, одбијена је тужба подносиоца захтева, поднета ради поништаја закључка Агенције за реституцију, Јединица за професионалну реституцију Београд број 46-00-461/2008 од 03.07.2017. године, ставом другим диспозитива одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова управног спора и ставом трећим диспозитива обавезан је тужилац да заинтересованом лицу АД „Агробачка“ Бач у стечају накнади трошкове управног спора у износу од 18.000,00 динара. Закључком Агенције за реституцију, Јединица за професионалну реституцију Београд број 46-00-461/2008 од 03.07.2017. године није дозвољено проширење захтева Римокатоличке жупе „Безгрешно зачеће блажене дјевнице Марије“ ..., ..., овде подносиоца захтева за преиспитивање судске одлуке, на враћање права својине на пољопривредном земљишту на парцелама бр. 237, 238, 236, 308, 3673, 235, 313, 314, 312, 1526/2, 1527, 1528, 1529, 1160, 1161, 1162, 2802, 1901, 3672, 2805/1, 1904 и 1905 КО ..., на парцелама број 81, 82, 2895, 5518, 5524, 5528, 5520/1, 5520/3, 5525/1, 5525/3, 5525/5, 5530/1, 5527, 5526/1, 5526/3, 5526/4, 5526/6, 2121, 2894, 5525/4 и 5526/2 КО ...,

на парцелама број 1753, 1344, 1063, 1315, 1350, 1903 КО ... и на парцели број 2130/2 КО ...

У захтеву за преиспитивање побијане пресуде поднетом из свих законских разлога, подносилац наводи да Управни суд приликом доношења пресуде није правилно оценио изведене доказе, нити правилно и у потпуности утврдио одлучне чињенице, што је био дужан да учини, јер су докази јасни и логични и из истих се лако може извести закључак неопходан за доношење правилне и законите пресуде. Истиче да тужбени наводи у највећем делу нису цењени већ су игнорисани, а тужбени наводи који су цењени – оцењени су само паушално и то кроз генеричну формулацију: „Суд је оценио наводе тужбе да тужени није правилно применио одредбу члана 120. Закона о општем управном поступку, али је нашао да је исти неоснован“. Указује да се имовина на коју се односи захтев од 29.07.2008. године и имовина на коју се односи допуна захтева од 17.05.2017. године налазе на делу територије Аутономне покрајине Војводина над којом тужилац има духовну власт и у којој управља Римокатоличким црквама и имовином тих цркава у складу са унутрашњим поретком и организацијом Римокатоличке цркве који она самостално уређује и спроводи. Наиме, непокретности које су предмет захтева од 29.07.2008. године и непокретности које су предмет допуне захтева од 17.05.2017. године су одузете од правних претходника тужиоца. Сматра да се супротно наводима из пресуде битно исто чињенично стање не може посматрати само кроз то на којим катастарским општинама се налази одузета имовина из основног захтева и допуне захтева, већ да ли се та имовина налази на подручју за коју је тужилац задужен и надлежан као правни следбеник црквених општина. Истиче да одредбом члана 120. Закона о општем управном поступку није прописано да се проширени захтев може поднети само у погледу имовине која се у односу на имовину из основног захтева налази у истој катастарској општини. Уосталом, битно исто чињенично стање у погледу места је величина територије на којој су државни органи спроводили своју власт, а то јесте тадашња држава у оквиру својих граница као јединствено место. Дакле, важила су иста правила и у Бачкој Паланци и у Бачу и у Оцацима итд. јер су државни органи на потпуно исти начин у свим местима бесправно одузимају имовину. Наводи да је имовина из основног захтева и имовина из допуне захтева одузета од тужиоца, односно његових правних претходника на основу одлука месних народних одбора – истог државног органа, без тржишне накнаде, противно начелима правне државе, исте године 1946, што само по себи указује да се ради о битно истом чињеничном стању у погледу времена. Сматра да битно исто чињенично стање у погледу времена постоји јер се као исто време одузимања мора посматрати цео период у коме су тадашњи државни органи систематично и континуирано одузимају имовину у поступцима на територији на којој су имали власт, па све до тренутка престанка бесправног одузимања. Ово стога јер су у том периоду на потпуно исти начин чињена противправна дела, супротно начелима правне државе, са истим последицама. Указује да су Римокатоличка црквена општина ..., Римокатоличка црквена општина ... и Римокатоличка црквена општина ... представљале саставни део организације Римокатоличке цркве и то њене организационе јединице која је некада постојала под називом Римокатоличка црквена општина ..., а данас постоји под називом Римокатоличка жупа „Безгрешно зачеће блажене дјевнице Марије“ ..., па као такве нису представљале посебна и одвојена правна лица. Стога је, по мишљењу подносиоца, погрешан став суда да се основни и проширени захтев не заснивају на битно истом

чињеничном стању, односно да чињенично стање у проширеном захтеву не одговара чињеничној ситуацији из које произлази основни захтев. Напротив, у конкретном случају ради се о истом животном догађају, како у погледу времена, тако и у погледу места и лица од кога је имовина одузета. Истиче да је имовина одузета од правног претходника тужиоца који је у одлукама о одузимању погрешно означен искључиво кривицом тадашњих државних органа, а што је све у склопу противправног поступања тадашњег државног органа. Указује да је против одлуке Врховног касационог суда донете у предмету Узп 27/2021, на коју се тужени орган у току поступка пред Управним судом позвао, изјављена уставна жалба Уставном суду дана 11.06.2021. године. Наводи и да од 2018. године не постоји АД „Агробачка“ Бач у стечају, па стога и није могао да учествује у поступку. Предлаже да Врховни касациони суд захтев уважи и побијану пресуду преиначи или укине. Тражио је трошкове управног спора.

Противна странка Агенција за реституцију, Јединица за конфесионалну реституцију Београд је у одговору на захтев оспорила наводе захтева и предложила да суд одбије захтев као неоснован.

ВП „Дунав“ из Бачке Паланке је у одговору на захтев предложила да суд захтев одбије као неоснован.

ЈВП „Воде Војводине“ из Новог Сада је у одговору на захтев изјавила да у свему остаје при ранијим изјашњењима датим у управном спору пред Управним судом.

Поступајући по поднетом захтеву и испитујући побијану пресуду у границама захтева у смислу члана 54. Закона о управним споровима („Сл. гласник РС“, бр.111/09), Врховни касациони суд је нашао да је захтев неоснован.

По оцени Управног суда из побијане пресуде, правилно је одлучио тужени орган када није дозволио проширење захтева тужиоца из разлога датих у образложењу оспореног закључка, које је суд оценио као јасне, детаљне и у складу са одредбом члана 120. Закона о општем управном поступку. Наиме, тужени је нашао да је иницијално поднетим захтевом тражено враћање права својине на пољопривредном земљишту и гробљу које се налази у КО ... (политичка општина ...), КО ... (политичка општина ...) и КО ... (политичка општина ...), док се проширеним захтевом тражи враћање пољопривредног земљишта у КО ... (политичка општина ...), КО ... (политичка општина ...), КО ..., чији је данашњи назив КО ... (политичка општина ...) и КО ... (политичка општина ...), односно да се непокретности из основног захтева налазе у сасвим различитим катастарским општинама од катастарских општина у којима се налазе непокретности које су предмет проширеног захтева, док се претежни део непокретности из основног захтева налази чак и у другим политичким општинама у односу на непокретности из проширеног захтева. Такође, тужени је нашао да иако се мањи део непокретности из основног захтева налази на територији политичке општине ..., на којој се налазе све непокретности из проширеног захтева, осим кп. бр. 2130/2, КО ..., која је на подручју политичке општине ..., ипак су у питању сасвим различите катастарске општине, односно ниједна од непокретности из проширеног захтева се не налази у КО ..., као ни у КО ... или КО ..., већ у КО ..., КО ... и КО ... (данас ...), те КО ... Поред тога, право својине на непокретностима из основног захтева одузето је на

основу одлуке Одељења за аграрну реформу и колонизацију главног извршног одбора Аутономне покрајине Војводине број 3425 од 01.04.1946. године, док непокретности на којима се тражи враћање права својине проширеним захтевом нису одузете на основу напред наведеног акта о одузимању, већ су одузете на основу сасвим других аката о одузимању који су достављени тек у прилогу проширеног захтева, па је и време одузимања сасвим другачије (одлука Месног одбора у Оџацима број 732/1946 је донета дана 24.01.1946. године, одлука Месног одбора у Каравукову број 5/46 је донета дана 23.01.1946. године, а одлука Окружног народног одбора у Сомбору бр. 1021/46 је донета дана 09.03.1946. године). При том ниједна од наведених одлука није донета дана 01.04.1946. године, када је донета одлука Одељења за аграрну реформу и колонизацију главног извршног одбора Аутономне покрајине Војводине број 3425, којом је одузета имовина која је предмет основног захтева. Такође, бивши власник одузете имовине у основном захтеву је Римокатоличка црквена општина ..., док су бивши власници из проширеног захтева од 17.05.2017. године Римокатоличка жупа у ..., Римокатоличка црквена општина ... и Римокатоличка црквена општина у ... Осим тога, из одлуке Месног одбора у Оџацима број 732/1946 од 24.01.1946. године утврђено је да је Римокатоличкој жупи у ... остављено, а не одузето, право својине на парцелама бр. 237, 238, 236, 308, 235, 313, 314, 312, 1526/2, 1527, 1528, 1529, те на делу парцеле број 3673, површине 15 кј и 376 кв.хв, све КО ..., а подносилац захтева проширује свој захтев и на ове парцеле, односно целу парцелу број 3763 исте КО. По оцени Управног суда, тужени орган је исправно оценио и да нема доказа да је подносилац захтева правни следбеник Римокатоличке жупе у ..., већ само да је правни следбеник Римокатоличке цркве ..., која није ималац права својине на парцелама одузетим одлуком Месног народног одбора у ... број 732/1946 од 24.01.1946. године, већ је то била Римокатоличка жупа у ... На основу свега наведеног, по оцени Управног суда, тужени је правилно закључио да се основни и проширени захтев не заснивају на битно истом чињеничном стању у складу са одредбом члана 120. Закона о општем управном поступку и одлучио као у диспозитиву оспореног закључка.

Према одредби члана 213. став. 1. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, број 18/2016), поступци који до почетка примене овог закона нису окончани, окончаће се према одредбама закона који се примењивао до почетка примене овог закона, док је одредбом члана 217. истог закона, прописано да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 01.06.2017. године, изузев одредаба чл. 9, 103. и 207. овог закона, које почињу да се примењује истеком 90 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Одредбом члана 120. став 1. Закона о општем управном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр.33/97, 31/2001, „Сл. гласник РС“, бр.30/2010) прописано је да пошто је поступак покренут, странка може, до доношења решења у првом степену, проширити стављени захтев, или уместо ранијег захтева ставити други, без обзира на то да ли се проширени или измењени захтев заснива на истом правном основу, под условом да се такав захтев заснива на битно истом чињеничном стању. Ставом 2. овог члана је прописано да ако орган који води поступак не дозволи проширење или измену захтева, донеће о томе закључак.

Оцењујући законитост побијане пресуде, Врховни касациони суд налази да је правилна оцена Управног суда о законитости закључка који је оспорен тужбом, а којим правилно тужени орган није дозволио проширење тужбеног захтева на враћање пољопривредног земљишта на парцелама ближе наведеним у диспозитиву тог закључка.

По налажењу Врховног касационог суда, могућност проширења захтева у поступку враћања имовине црквама и верским заједницама мора бити сагледана не само са становишта права подносиоца захтева, већ и заштите интереса других лица и остваривања јавног интереса. Устав Републике Србије не утврђује изричито право на враћање одузете имовине, нити обавезу законодавца да нормативно уреди реституцију имовине, а такво право не јемчи ни Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода. Правни основ за доношење Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, као и других донетих закона о враћању одузете имовине, садржан је у начелу владавине права из члана 3. Устава Републике Србије. Основни циљ доношења закона о реституцији је отклањање правних последица раније извршеног одузимања имовине без правичне накнаде њене вредности.

Нема сумње да је Законом о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама дато право на враћање имовине на територији целе Републике Србије која је одузета од цркава и верских заједница, као и њихових задужбина и друштава применом различитих прописа и аката наведених у члану 1. овог закона. Предмет враћања могу бити различите врсте непокретности из члана 9. Закона. Враћање имовине заснива се, поред осталог, на начелу аутономије воље у погледу покретања поступка. Цркве и верске заједнице су биле овлашћене да покрену или да не покрену поступак враћања одузете имовине и да одреде имовину чији ће повраћај тражити. Али, сагласно одредби члана 25. Закона, захтев за враћање имовине могле су поднети најкасније до 30. септембра 2008. године, а у захтеву су, између осталог, морале навести врсту, величину и локацију имовине на коју се захтев односи (члан 26. став 1. тачка 1). Од 01. маја 2006. године па до доношења коначног и извршног решења којим се одлучује о захтеву за враћање имовине, у складу са чланом 36. Закона нису дозвољена било каква располагања имовином која је по одредбама закона предмет враћања. Враћање одузете имовине се заснива и на начелу заштите правне сигурности садашњих власника и трећих лица, као и на начелу хитног поступања (члан 2). У јавном интересу је да се непосредном применом Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама обезбеди реализација легитимних очекивања цркава и верских заједница на враћање одузете имовине, односно обештећење, али и да се у што краћем року установи извесност у погледу обима имовине која је предмет захтева за враћање и основаности поднетих захтева, како би се заштитила права садашњих власника и трећих лица.

Полазећи од свега изложеног, Врховни касациони суд сматра да у поступку реституције имовине одредбу члана 120. став 1. Закона о општем управном поступку, којом је прописано да странка до доношења решења у првом степену може проширити стављени захтев под условом да се заснива на битно истом чињеничном основу, треба рестриктивно тумачити и примењивати. Проширење захтева за враћање имовине након истека преклузивног рока за подношење захтева (30. септембра 2008. године)

прописаног чланом 25. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама и на имовину која нема било какве подударности са имовином означеном у захтеву, може се сматрати видом злоупотребе права и стога не може бити допуштено. Проширење захтева девет година након његовог подношења и истека законског рока за подношење на десетине нових непокретности, које је подносилац извршио у конкретном случају, по налажењу Врховног касационог суда, представља временски непримерено вршење права на враћање имовине којим се повређује начело заштите правне сигурности садашњих власника тих непокретности и јавни интерес за доношење Закона о реституцији.

Због свега изложеног, Врховни касациони суд сматра да се у захтеву неосновано указује на то да је приликом доношења побијане пресуде Управног суда погрешно утврђено чињенично стање и да је суд потпуно погрешно и противно закону нашао да је тужени орган правилно одлучио када није дозволио проширење захтева за враћање имовине због разлога датих у образложењу оспореног закључка. Наиме, наводима захтева се не доводи у сумњу правилна оцена Управног суда дата у образложењу пресуде, да се основни и проширени део захтева не заснивају на битно истом чињеничном стању, односно чињенично стање у проширеном делу захтева не одговара чињеничној ситуацији из које прилази основни захтев. Не ради се о истом животном догађају нити у погледу времена одузимања, нити у погледу места, нити у погледу лица, нити су исти садашњи имаоци стварних права на имовини.

Имајући у виду све наведено, Врховни касациони суд је на основу члана 55. став 1. Закона о управним споровима, одлучио као у диспозитиву ове пресуде.

Врховни касациони суд је, с обзиром на то, да је захтев за преиспитивање судске одлуке одбијен, на основу одредбе члана 165. став 1. у вези са чланом 153. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11... 74/13) који се сходно примењује на питања поступка решавања управних спорова која нису уређена тим законом, сагласно одредби члана 74. Закона о управним споровима, одлучио као у другом ставу.

ПРЕСУЂЕНО У ВРХОВНОМ КАСАЦИОНОМ СУДУ
дана 26.11.2021. године, Узп 220/2021

Записничар,
Драгица Вранић, с.р.

Председник већа – судија,
Катарина Манојловић Андрић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић